U s n e s e n í

Krajský soud v Plzni rozhodl v hlavním líčení konaném dne 17. dubna 2002 v Plzni v trestní věci obžalovaných [redacted], nar. [redacted] v [redacted], bytem [redacted] č. [redacted], okres [redacted], [redacted], nar. [redacted] v [redacted], bytem [redacted], Bukovická č. 101, okres Šumperk a **Jana K o l á ř e**, nar. 9.3.1947 ve Zlíně, bytem Fryšták, 6. května č. 37, okres Zlín **t a k t o :**

Podle § 223 odst. 1 tr.ř. ve spojení s § 11 odst. 1 písm. a) tr.ř. za použití článku III. a článku I. rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 8.5.1975 **s e z a s t a v u j e** trestní stíhání obžalovaných [redacted], nar. [redacted], [redacted], nar. [redacted], [redacted] nar. [redacted] pro trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. ve formě spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr.zák., kterého se měli dopustit tím, že společně dne 3.1.1969 kolem 6.30 hodin v katastru obce Svatý Kříž při pronásledování narušitelů státní hranice mezi bývalou ČSSR a BRD, [redacted], nar. [redacted] a [redacted], nar. [redacted], státních příslušníků bývalé NDR, jako členové hlídky Pohraniční stráže překročili státní hranici mezi hraničními kameny 15/7 a 15/8 a dále hraniční potok Lohbach, narušitele za použití střelby ze samopalů vzor 58 poté dostihli na území BRD ve vzdálenosti asi 600 metrů od státní hranice v blízkosti obce Egerteich a následně opět za použití střelby ze samopalů vzor 58, fyzického násilí a služebního psa odvlekli tyto cizí státní příslušníky zpět na území bývalé ČSSR, a tito pak byli předáni k dalšímu postihu příslušným orgánům bývalé NDR.

O d ů v o d n ě n í

Obžalovaným [redacted] (dne 26.1.2000), [redacted] (dne 16.12.1999) a [redacted] (dne 17.12.1999) bylo sděleno Policií ČR, Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu pod č.j. ÚDV-6/VT-99 obvinění z trestných činů zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. ve spolupachatelství podle § 9, odst. 1,2 tr.zák., násilí podle § 197a tr.zák. a porušování povinností státní služby podle § 285 odst. 1,3 zákona č. 140/61 Sb., neboť na základě archivních materiálů MVČR fond 2342, fond MNO-PVS, z podaných vysvětleních podle § 158 tr.ř. a ze spisu Státního návladnictví ve Weidenu (BRD) vedeného ve věci zločinu zavlečení (§ 234a), přečinu nebezpečného ublížení na zdraví (§§ 223 a §§ 3/1, 47/1 Cizineckého zákona BRD) byl dostatečně odůvodněn závěr, že dne 3.1.1969 obžalovaný [redacted] jako velitel dvoučlenné hlídky na stanovišti „Vyhlídka" 11.rPS, 5.bPS po zjištění zkratu v signální stěně zahájil pronásledování dvou osob po zanechaných stopách na sněhové pokrývce směrem ke státní hranici mezi ČSSR a BRD, kterou okolo 6.30 hod. v úseku mezi hraničními kameny 15/7 a 15/8, umístěnými střídavě na čs a něm. straně potoka Lohbach, který je „mokrou hranicí", které i v době činu byly přes sněhovou pokrývku dobře viditelné, překročil a pokračoval v pronásledování obou osob, obžalovaný [redacted] jako člen poplachové hlídky a obžalovaný [redacted] jako velitel a služební psem Rexem, vypuštěným obžalovaným [redacted] na volno povelem „vpřed, drž", pokračovali v prostoru mezi HK 15/7a 15/8 překročením hraničního potoka (mokrá hranice) v pronásledování neznámých osob, ve kterých byly později zjištěni občané bývalé NDR Hans [redacted] nar. [redacted] a [redacted] nar. [redacted], tyto obžalovaný Němec

v hloubce 600 m jižně od státní hranice na území BRD dostihl střelbou a dávkami ze samopalu zastavil v jejich dalším postupu, a po příchodu poplachové hlídky ve složení obžalovaní [redacted] a [redacted] je obžalovaní pod hrozbou zbraní za použití násilí a útoku služebního psa Rexe, zejména proti [redacted] který kladl větší odpor a byl ranou pažbou do hlavy uveden do krátkodobé ztráty vědomí, odvlekli zpět na území ČSSR v prostoru HK 15/5. V průběhu akce na území cizího státu, jehož svrchovanost svým činem porušili, resp. na jehož výsostném území vystříleli obžalovaný [redacted] 20 nábojů v několika dávkách přinejmenším k zastrašení obou mužů, obžalovaný [redacted] 15 nábojů, přinejmenším k zastrašení obou mužů a obžalovaný [redacted] 15 nábojů, když neoprávněně použil zbraň (samopal vz 58), oba zadržení byli předáni orgánům NDR a tam odsouzeni Okresním soudem v Lipsku k trestu odnětí svobody na dva roky a šest měsíců. Tím obžalovaní porušili ustanovení hlavy 1, článku 16 předpisu PS-I.-1, který zakazoval vstupoval na území sousedního státu, článku 14, taxativně stanovil povinnost pohraničníka znát přesně průběh státních hranic. Dále porušili ustanovení článku 29, hlavy 2, kterým bylo zakázáno přecházet na území cizího státu a vést palbu na území cizího státu. Vstupem na cizí státní území porušili dále ustanovení článku 146, hlavy 4. Použitím zbraně porušili dále nařízení MNB č. 70/51 Sb., zavlečením na území ČSSR oba cizí státní příslušníky vystavili následnému stíhání ve formě několikaletého odnětí svobody, tedy způsobili zvlášť závažný následek.

Podle názoru Krajského soudu v Plzni již takto koncipované sdělení obvinění neodpovídá příslušným ustanovením trestního řádu a podle jeho názoru je zde použitá právní kvalifikace velmi nepřesná a zavádějící. Je třeba upozornit, že trestní zákon nezná pojem trestného činu násilí podle § 197a tr.zák., zřejmě se mělo jednat o trestný čin násilí proti skupině obyvatelům a proti jednotlivci podle § 197a tr.zák. Ve sděleném obvinění se nachází obsáhlý výčet konkrétních ustanovení příslušných předpisů, které měly obžalovaní svým jednáním porušit a v tomto je kromě jiného spatřováno naplnění skutkových podstat zmíněných trestných činů. Z popisu samotného skutkového průběhu pak není zřejmé v čem je spatřováno přinejmenším naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. Pokud pak byli obžalovaní zastíhání za trestný čin porušování povinností strážní služby podle § 285 odst.1,3 zákona č. 140/61 Sb., pak by to v tehdejší době vlastně znamenalo, že zde existovala bojová situace a obžalovaní porušili předpisy nebo pravidla strážní služby při jejím výkonu, která má zvlášť důležitý státní nebo vojenský význam, nebo zvlášť hrubě porušili svou povinnost nebo by způsobili škodlivý následek, k jehož odvracení výkon strážní služby měl směřovat. Znamenalo by to tedy, že obžalovaní, kteří v tehdejší době, tedy v roce 1969, zadrželi tzv. „narušitele“ způsobem popsaným výše, vlastně porušili povinnosti, které jim jako příslušníkům pohraniční stráže příslušeli. Podle názoru soudu se tyto právní kvalifikace vylučují.

Stejný názor, pokud jde o shora uvedené právní kvalifikace, mělo i zřejmě Krajské státní zastupitelství v Plzni, které v obžalobě, která byla podána ke Krajskému soudu v Plzni dne 15.8.2001 pod sp.zn. 2 KZv 59/99, popsalo skutek již způsobem, který je uveden ve výroku tohoto usnesení a kvalifikovalo jej toliko jako trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. ve formě spolupachatelství podle § 9, odst. 2 tr.zák. Narozdíl od sděleného obvinění pak vymezilo zvlášť závažný následek, který je nutným předpokladem této právní kvalifikace, nikoliv skutečností, že oba občané bývalé NDR byli jednáním obžalovaných vystaveni následnému stíhání ve formě několikaletého odnětí svobody, ale skutečností, že obžalovaní jako příslušníci ozbrojených sil za použití střelných zbraní pronikli na území cizího státu, čímž nepochybně došlo k vážnému porušení základních principů mezinárodního práva, což v době spáchání vyvolalo negativní odezvu cizího státu.

Po podání žaloby Krajský soud v Plzni zvažoval, že obžalobu předběžně projedná z důvodu uvedeného v § 186 písm. c) tr.ř. a tento postup by vedl k rozhodnutí o zastavení trestního stíhání § 188 odst. 1 písm. c) tr.ř. Vzhledem k tomu, že si soud bez provedení a hodnocení důkazů, které byly shromážděny v průběhu přípravného řízení, a to v hlavním líčení, nebyl nadevší pochybnost jist takovýmto rozhodnutím a jeho vydání považoval za předčasné, nařídil ve věci hlavní líčení. V tomto hlavním líčení pak provedl naznačené důkazní řízení a po zhodnocení všech provedených důkazů dospěl k závěru, že nemůže postupovat jinak než tak, jak rozhodl ve výroku tohoto usnesení.

Podle názoru Krajského soudu v Plzni totiž obžalovaní svým jednáním, tak jak bylo obžalobou vymezeno, resp. jak bylo zjištěno soudem po provedeném dokazování, nemohli naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. Trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 tr.zák. se dopustí ten, kdo jiného zbaví osobní svobody a bude za to potrestán odnětím svobody na 3 až 8 let. Zbavení osobní svobody však znamená trvalé nebo alespoň dlouho trvající omezení osobní svobody, které se blíží uvěznění. Osvobození je při něm velmi ztíženo a je zvlášť obtížné. Na způsobu, jakým ke zbavení osobní svobody došlo nezáleží, mohlo jít o násilné jednání, využití lsti, uvedení v omyl a podobně. Méně intenzivní zásahy do osobní svobody je možno posoudit jako trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr.zák. I když to zákon nezdůrazňuje i k zbavení osobní svobody musí dojít neoprávněně. Samozřejmě musí jít o úmyslný trestný čin. Z důkazní situace vyplynulo, že obžalovaní v okamžiku kdy zadrželi oba bývalé občany NDR, nevěděli nic o jejich totožnosti, nevěděli o jaké osoby se jedná, mohli pouze vědět, že oba zmínění hovoří německy. Obžalovaní oba občany bývalé NDR zadrželi jako možné „narušitele" státní hranice tehdejší ČSSR, aniž mohli vědět jaké důvody oba občany bývalé NDR vedly k překročení státní hranice mezi tehdejší ČSSR a SRN, způsobem jakým to učinili. Podle názoru soudu je zcela nerozhodné pro použitou právní kvalifikaci, zda k zákroku došlo na území ČSSR nebo již na území SRN. Nelze vyvrátit tu skutečnost, že obžalovaní se domnívali, že zadržují tzv. „narušitele", že jednali v rámci povinností, které jim byly uloženy mnoha předpisy, zajišťujícím ostrahu hranic. Pokud jde o jejich historickou aktuálnost a úroveň, pak tuto skutečnost nepřísluší soudu v dnešní době hodnotit, ale je samozřejmě jisté, že tyto předpisy byly vytvářeny jako nástroj tehdy existujícího nedemokratického režimu. Všichni tři obžalovaní jako příslušníci pohraniční stráže podle názoru soudu neměli jinou možnost při výkonu služby u tohoto útvaru, než uložené povinnosti, byť uložené na základě takovýchto předpisů, plnit. Obžalovaní, kteří se domnívali, že jednají zcela správně, tedy zadrželi pro ně neurčité osoby, které předali dalším osobám. Podle názoru soudu tímto nemohli v zásadě zbavit obžalované osobní svobody, neboť vůči jim jednali po velmi krátkou dobu v domnění, že jednají oprávněně. Skutečnost, že oba bývalí občané NDR byli příslušnými československými orgány předáni příslušným orgánům bývalé NDR, pak obžalovaní již v žádném případě ovlivnit nemohli, ani o tom nevěděli. Za takovouto skutečnost nemohli v žádném případě odpovídat, za takovouto skutečnost nese odpovědnost nedemokratický charakter politických systémů tehdejší doby v obou jmenovaných státech. Už vůbec obžalovaní nemohli zodpovídat za to, že oba bývalí občané NDR byli ve své zemi odsouzeni za své jednání, které bylo posuzováno jako trestný čin a byli uvězněni. Pokud tedy obžalovaní zadrželi oba bývalé občany NDR, pak jejich zavinění ve formě úmyslu v žádném případě nemohlo zahrnovat výše popsané skutečnosti. Obžalovaní v žádném případě, pokud neznali totožnost osob a jejich motivaci, nemohli tyto zbavit osobní svobody tím, že je zadrželi při tehdy neoprávněném překonání československé státní hranice. Jestliže tyto osoby někdo zbavil osobní svobody, pak to mohly být další orgány tehdejšího československého státu, určitě to pak byly příslušné státní orgány bývalé NDR. I přesto, že soud zastává názor, že nemůže jít o trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1

tr.zák. a nemůže se ani jednat o jeho kvalifikovanou skutkovou podstatu ve smyslu § 232 odst. 2 tr.zák., je třeba se zastavit u pojmu zvlášť závažného následku, tak jak byl vykládán ve sdělení obvinění a jak byl vykládán v obžalobě. Pokud jde o zvlášť závažný následek, kterým podle sděleného obvinění mělo být trestní stíhání bývalých občanů NDR ve formě několikaletého odnětí svobody, pak lze použít argumentaci popsanou výše. I kdyby tedy obžalovaní naplnili všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst.1 tr.zák., pak jim lze jen těžko přičítat způsobení zvlášť závažného následku, takto vymezeného, byť k jeho způsobení stačí zavinění ve formě nedbalosti. Podle názoru soudu nelze v případě obžalovaných klást za vinu, že v okamžiku, kdy oba občany NDR zadrželi dne 3.1.1969 v ranních hodinách při překonávání státní hranice, aniž by věděli o koho se jedná, tito občané budou vydáni příslušným orgánům NDR a zde za svoje jednání potrestáni uvězněním. Podle názoru soudu je za takovéto situace nemožné prokázat obžalovaným zavinění, byť i ve formě nevědomé nedbalosti. Pokud jde o zvlášť závažný následek citovaný v odůvodnění obžaloby - vážné porušení základních principů mezinárodního práva, jehož důsledkem bylo vyvolání negativní odezvy cizího státu, pak je třeba zdůraznit, že následek trestného činu se musí vztahovat ke konkrétní osobě, ke konkrétnímu poškozenému. Takovýto následek může spočívat ve fyzických nebo psychických útrapách osob, jejichž osobní svoboda byla omezována. Pokud tedy došlo k negativní odezvě cizího státu, pak se nemůže jednat o takovýto následek, který má na mysli ustanovení § 232 odst. 2 tr.zák. Nesporně se jednalo o jistý následek, jehož způsobení však musí být přičítáno politickému systému v tehdejší ČSSR.

Pokud tedy podle názoru Krajského soudu v Plzni muselo dojít k trestnímu stíhání všech tří obžalovaných, pak v žádném případě tito nemohli být stíháni pro trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1,2 tr.zák. Pokud byl ve sděleném obvinění a v obžalobě vymezen skutkový stav způsobem, jaký je obsažen ve spise, pak by tomuto průběhu skutkové děje odpovídala právní kvalifikace trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu podle § 231 odst. 4 tr.zák. také obsahuje zvlášť závažný následek, k němuž soud zaujal stanovisko v předchozím odstavci odůvodnění tohoto usnesení.

Vzhledem k možné použitelnosti právní kvalifikace dle § 231 odst. 1 tr.zák., pak byl soud povinen zkoumat zda nedošlo k nějakým překážkám, pro které by obžalovaní nemohli být již za takto kvalifikovanou trestnou činnost stíháni. Soud samozřejmě v prvé řadě zkoumal možnost promlčení trestního stíhání podle § 67 odst. 1 písm. d) tr.zák., podle kterého by promlčecí doba uplynula 3. ledna 1972. Vzhledem k ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, je soud toho názoru, že by k promlčení nemohlo dojít v uvedené době, ale že by promlčecí doba počala běžet až od 30. prosince 1989 v trvání tří roků. Před tímto okamžikem však podle názoru soudu vznikla jiná překážka, pro kterou obžalovaní neměli být stíháni. Jedná se totiž o nepřípustnost trestního stíhání z důvodu amnestie prezidenta republiky. Prezident republiky svým rozhodnutím o amnestii z 8.5.1975, tedy před tím, než bylo zahájeno trestní stíhání všech tří obžalovaných avšak po té, co se měli tohoto jednání dopustit, ve svém článku III. nařídil, aby nebylo zahajováno, a bylo-li zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro přečiny a pro trestné činy uvedené v článku I. spáchané před dnem tohoto rozhodnutí. Článek I. pak hovoří o trestných činech, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Vzhledem k tomu, že trestní sazba u trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. je do dvou let trestu odnětí svobody, pak v případě obžalovaných nemělo být trestní stíhání vůbec zahajováno a pokud tedy zahájeno bylo, musel je soud podle § 223 odst. 1 tr.ř.

ve spojení s § 11 odst. 1 písm. a) tr.ř. za použití článku III. a I. rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 8.5.1975 zastavit.

P o u č e n í : I. Proti tomuto usnesení může podat státní zástupce stížnost do tří dnů od jeho oznámení k Vrchnímu soudu ČR v Praze prostřednictvím soudu podepsaného. Stížnost má odkladný účinek.

II. V trestním stíhání, které bylo zastaveno se pokračuje prohlásí-li obžalovaný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá.

V Plzni dne 17. dubna 2002

Předseda senátu:
JUDr. Jan Š p e t a